

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De contritionis veritate aureum opus Fratris Joa[n]nis
Viualdi de Monte regali. ordinis fratrum predicatoru[m]
sacre pagine professoris**

Vivaldus, Joannes Ludovicus

[Augsburg], 1518

VD16 V 1772

De sensu Bustus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30734

De sensu gustus Fo. LXXXII.

Et propterea natura posuit h memby in medio tritu instrumentoy capitis. s. ocu
loy z auris z oris siue lingue. Et est sic dispositu qst cortina sit i medio nariu
z sup additameta mamillaria. Et h io fuit vt p motu anhelit mouerent. z tuc
coni mamillares cerebri recpnt odores. Si em cortina sine velamine esset aer
z odores oes libere occurreret cerebro: z corruperet ipm. **Hec Albertus.** Est et
nasus faciei maximu ornametu: cui carerta facies tota dehonestaret. Snt q
dicunt q odor no sentit sine aliq fumali euaporatioe q in qda resolutioe pstat:
z sic odor nil aliud videt esse q fumal euaporatio. Sz hec opinio no pt esse vera
fm Tho. qd ptz ex h q vultures currut ex odore pcepto ad cadauer ex locis re
motissimis: nec esset possibile q euaporatio aliq ptingeret a cadauere ad ta re
mota loca. etiam totu resolueret in vapore: vt dr Tho. in. iij. li. sen. dist. xliij.
vbi mouet dubiu. Utz in corpibz gliosis sint oes sensus in actu. Etia Isido.
de efficacia odorat vultur z aqlaz in. xij. li. Erym. ca. vij. dr: q vultures sic z
agle etia vlera maria cadauera sentiut. **Vagnus** qz Alb. in. xliij. li. de aialibz
in sine libri vbi loquit de vulture: dr sic. Vultur deloge ptemplat z olfatu pre
pollens ad multa terraz spacia sentit odore carniu z cadauez. Sz audi pcor ver
ba aurea diui Hieronymi nos admonetis exeplo vulturis z agle in. iij. lib. co
metarioy sup **Mat.** ad Eusebiu: vbi ptractas illud **Mat.** xliij. c. **Ubi** qz
rit corp illuc pgregabunt z agle: vbi ita inqr. Agle z vultures et trasmarina
dicunt sentire cadauera: z ad eka huiuscemodi pgregari. Si g rronabiles vo
lucres naturali sensu tantis terraz spacijs z maris fluctibz separate paruū ca
dauer sentiut vbi laceat: qnto mggis nos z ois multitudo credentiu dz festina
re ad eu cul fulgur exijt ab oriente z patet vsq ad occidentem. **Hec Hiero.** **Qua**
uis aut homo sit valde immedel z minoris odorat aqlis/vulturibz/canibz/z q
busda alijs aialibz q multu viget odoratu: eo q tpe nimia cerebri humiditate
impedit: nihilomin ppter odoratu labit ad diuersa vicia z pctā. Na snt qdam
adeo vicio gule dediti: q si senserint varios odores escay tantu inardescunt q
qst vident canes venatici hincinde discurredo: vt cosequant intentu appetitus
sui. Snt ali crudelēs sine misericordia q si viderint paupes aut infirmos siue
leptosos aut icarceratos aut mortuos illos abominant: imo obturat aures ne
aut sudores aut fetores aut anhelitu infirmoy aut paupoy chū pceptat. **Quibz**
bus pculdubio eueniet sicut illi diuici crasso z purpurato q pauperē Lazaruz
horruit. sed tandē mortu est diues z sepult est in inferno **Mortu** est qz La
zaruz z portat est ab angel in sinuz Abrae. Nonnulli qrit vanos odores ppter
lasciuā/voluptatē/luxuriā ac vanitatē: vt in ppectu hoim redoleant. **Quibz**
p **Esaiā.** ij. ca. dicit. Et erit p suau odore fetoz: z p zona funicul: z p crispan
ri crine caluitiu: z p fascia pectorali cilicū. **Hec Esaias.** Si aut aliqs portat et
bonos odores ad pfortandū cor: siue p alia rronabili causa no iudicat esse pctm
Hec de sensu olfat dicta sufficiat.

De sensu Gustus.

Gustus sensus corporalis dicit gustus qui a gutture est denominatus: te
ste **Isidoro.** Nam que gustant officio lingue p guttur transeunt ad sto
machū. Et ideo **Varro** putat q lingue nome a ligado cibo sit impositu
reste **Lactantio** in lib. de opificio dei. ca. x. qz ipsa comolitos dentibz cibos collit
git z coglobatos vi sua depmit z trasmittit ad ventre. Vel io lingua dicit a li
gado: qz ligat verba z voces per pticulares sonos. Vel lingua dicit a ledio le
dis: qz dentibz illedit. Sunt q dicunt q lingua dr a linguo linguis: qz ea lingu
mus. Sz qz in lingua est ptus gustatiua ac discretiua oim eoy q substantialis
nutrit corpus: hec est calidi z frigidit: humidit z siccit: z similiter iudiciu omniu
sapoy per hoc q ipsa substantialiter rāgit cibum. Ideo considerandū est. fm
magnum Alber. super. xij. li. de animalibus: tractatu. ij. ca. v. q. sic natura no

Nasus ē
ornamētū
faciei.

Vultur
res habet
odoratuz
acutissi
mum.

Hō ml
nus odo
rat.

Contra
eos q por
tat vano
odores.

De sensu gustu

Lingua fecit creationē lingue hoīs tm̄ ad vsum q̄ cetera vtunt animalia: sed duplicem
valem ad vsum: gustus vitz z loq̄le aptauit ei. Ita etiā formauit labia z dētes: nō in vsū
duo.

Nota de
dispositi
one lingue

Sic igit̄ lingua hoīs est apta duab; opatiōib; q̄ru vna
est in sensu gustadi: z alia q̄ est in interpretatiōe sermōis. Rationē aut̄ haz op
tatiōū lingue assignat magnus Alb. in .j. lib. de aiālib; trac. ij. ca. x. dices q̄ lin
gua habet gustū ex eo q̄ est bene passibilis in anteriori extremitate sua in q̄ est
expassus neru⁹ gustatiu⁹. Hoc aut̄ magis cōuenit in parte anteriori lingue q̄
in posteriori radice ipsius: qm̄ discretio q̄ est ante pōt reijcere aut trāsmittere et
bū: s; posterior pars nō facili⁹ reijceret nocuū: qz cū sit in posteriori radice ipsi
us: tā est in via glutinatiōis z si ibi esset discretio inferret nocumētū ante q̄ reij
ceret. Est igit̄ mel⁹ vt expassus sit neru⁹ gustatiuus in anteriori parte ei⁹. Est
tm̄ vbiq; in lingua z in ore aliq̄s ramuscul⁹ neru⁹ gustatiui ad adiuuanduz in
discernēdo sapes: sed pfecte nō est nisi in anteriori parte lingue. Et subiūgit
Alb. sic dices. Figura aut̄ lingue est q̄ sit retro spissa z tendat in tenuitatē. Et
ideo spissas ante linguas habētes nō bñ formāt sermōes z optet q̄ sit bñ solu
ta z extēsbilis z plicabilis ad dentes z ad palatū: ad q̄z tactus format elemē
ta articulate z literate vocis. Propter qd̄ anterius linguas ligatas habētes
nō bñ formāt lram s. z dicunt̄ blesi. Dicit̄ aut̄ blesus vt exponit Catholicon
ille q̄ nō bñ frāgit vba. Vel dicit̄ blesus q̄ si bucca lesus. q̄ vō habet linguas pos
steri⁹ ligatas: nō bñ formāt lram r. z dicunt̄ trahuli. Et sic pr̄z q̄ in lingua est
Sensus gustatiua z in ipa est iudiciū oīm saporū. Sed diligēter est aduertendū
q̄ nisi hic sensus gustus regulat̄ p impertū rōnis inducit hoīem ad multa ma
la. Primo intellectu obnubilat. Nā ppter fumositates ciboz ad cerebrū ascen
dēt: ipm̄ cerebrum p̄turbat z ratio impedit̄ z hebetat̄ circa spūalia. Tm̄ scūs
Tho. in .ij. q. xv. ar. ij. dicit̄ q̄ duo vicia carnalia. s. gula z luxuria: cōsistūt circa
delectatiōes tact⁹ ciboz z venereoz/ q̄ sūt vehemētissime inf̄ oēs corpales de
lectatiōes. z iō p̄ hec vicia intēctio homis maxime applicat̄ ad corpalia: z p̄ cō
sequēs debilitat̄ ratio hominis circa intelligibilia. Magis aut̄ p luxuriā q̄ p
gula: q̄nto delectatiōes venereoz sūt vehemētiores q̄ ciboz: z ideo ex luxuria
orit̄ cecitas mentis q̄ q̄st totaliter spiritaliū bonoz cognitōne excludit. Ex
gula autē orit̄ hebetudo sensus q̄ reddit hoīem debile ad hñōl̄ intelligibilia.
Et ecōtrario opposite virtutes. s. abstinentia z castitas maxime disponūt ho
minē ad pfectionē intellectualis opatiōis. Tm̄ dicit̄ Daniel. j. ca. q̄ pueris his
scz abstinentib; z cōtinētib; dedit deus scientiam z disciplinā in omī libro z sa
piētia. Hec Thomas. Hinc Marcus Tullius in libro de senectute dicit̄ sic.
Impedit em̄ cōsiliū voluptas rationi inimica: ac mētis vt ita dicam p̄stringit
oculos: nec habet vllū cū p̄tute cōmerciū. Et itēz ait̄ ibidē. Diuine em̄ Plato
escam maloz appellat̄ voluptatē: q̄ ea videlicet hominēs captant̄ vt pisces.
Secūdo. Secūdo gustus nisi per rationē fuerit regulatus: debilitat z enervat memo
riā. Id̄ Hieronymus ad Bisogonū monachū: ep̄la incipit. Qui circa te affe
ctus meus sit. ita inq̄t. Cum saturitate succedit obliuio rādiū nescitura qd̄ cu
plat q̄d̄tū memoriā reuocauerit esuries. Et ad Nepotianum de vita clericoz
ep̄stola incipit. Petis a me Nepotiane charissime: dicit̄ sic. Pulcre dicit̄ apd̄
grecos: z nescio apud nos eq̄ resonet: Pinguis venter nō gignit sensum tenuē
Isidor⁹ quoq; in .ij. lib. de summo bono. cap. xli. ita inquit. Nam z phi dicit̄
rūt: abādus est venter vt cōtineat animā: nō vt corumpat. Qui nimis cibis
vtunt̄: quāto magis ventrem pascunt: tanto amplius sensum mentis obtun
dunt. Nā gule saturitas nimia aciem mētis obtundit: ingentumq; hebescere fa
cit. Tertio gustus si fuerit inordinatus incitat ad luxuriā. Hinc Hierony
mus ad matrē z filiā: ep̄stola incipit: Retulit mihi qdam frater e gallia: dicit̄

Tertio

De sensu tactus Fo. LXXXIII

sic. Difficile in epulas seruat pudicitia. Et ad Eustochium virginis epistola incipit. Audi filia et vide: ita inquit. Si quod iras in me potest esse: illi: si experto credit: si primum moneo: hoc obrestor: ut sponsa christi vinum per veneno fugiat. hec aduersus adolescentiam prima arma sunt demonum. Hec Hieronymus. Et iterum in eadem epistola ait. Ut nunc et adolescentia duplex facit: incedit voluptatis. Etiam Hieronymus. In Iovinianum ait. Plus carnis et potus vini veterisq; saturitas seminariu libidinis est. et Isidorus in. ij. li. de summo bono. ca. xliij. ita dicit. Proxima est veteri libido sicut loco sic vicio. Ubi enim ventris cura ibi et eorum que circa ventrem sunt prima. In ordine namque membrorum generalia ventri iungunt. Ducus vnum ex his immoderate reficit aliud ad luxuriam excitat. Hec Isidorus. Quatro si gustus non fuerit regulatus abbreviat vitam hoies. Nam propter nimiam repletionem cibi et potus causant multe egritudines in corpore humano quibus abbreviatur vita. Hinc Leo papa in ser. vij. de ceteris mensis que incipit. Cum de aduentu regni dei: ita inquit. Quotidiano enim vilestissimi experimento probatur potest saturitate acie mentis obtundit: ciborum nimietate vigorem corporis hebetat: ita ut delectatio edendi etiam corporum contraria sit salutis nisi ratio obtulerit per acie obsistat illecebre. Hec Leo. Iterum circa medium eiusdem sermonis ita subiungit idem Leo. Cum vniuersa vitia per continentiam destruantur: et quicquid auaricia sitit: quicquid superbia ambit: quicquid luxuria concupiscit: huius virtutis soliditate superet: deus non intelligat quantum nobis per ieiunia prestat. Hec Leo et Hieronymus ad Rusticum cum monachum in epistola que incipit. Nichil christiano felicitas: ita inquit. Modice et temperatus cibus et carnis et anime utilis est. Etiam Chrysostomus de nocumetis huius sensus: sic ait. Neque enim anime solus sed etiam ipsi corporis deliciae sunt noctuae: eo quod corpus ex forti fit debile: ex agili graue: ex formoso deformis: ex sano egrotum: ex iuvene antiquum et veteranum: ex viuo mortuum. Hec Chrysostomus. Propterea Ecclesi. xxxvij. ca. dicit. Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est adhaeret vitae. Quinto si gustus non fuerit regulatus discretione: omnes actus omnes gestus debonestat: et tandem ad omnia vitia disponit hoiem. Nam certum est quod per imperium rationis mouentur et regulantur omnia membra: sed cum per nimiam sumptionem cibi et potus ratio fuerit obnubilata tunc sequitur quaedam deordinatio in exterioribus gestibus que hoies ad risum puocat: tam in cessu quam in loquela et in operatibus. Hinc Gregorius. Dominante gula victo omne quod hoies foris egerunt perdunt. Et dum venter non restringit sicut omnes virtutes obruunt. Ideo Valerius maximus in. vij. li. ca. j. de pudicitia. postquam de Metello cluue roborum narrauit quod uxorem propria fuisse percussam iteremir: eo quod vinum bibisset: ita subiungit. Sane quocumque femina vini usum imoderate appetit: et virtutibus omnibus iam naua claudit: et delictis aperit. Hec Valerius. Et ideo Isidorus in. ij. li. de summo bono. ca. xliij. sic ait. Nemo potest dominari ceteris vitiis nisi prius in gluuie ventris restrinxerit. Hec quicquid facile poterit a semetipso spiritus imundos expellere nisi per abstinentiam gulae. Tunc enim hostes qui extra nos sunt a nobis foris superant: quam prius quam intra nos sunt vitia extinguunt. Nam frustra foris agit bellum qui intus habet periculum. Hec Isidorus. Ex dictis patet de sensu gustus.

De sensu Tactus.

Uincus sensus corporalis dicitur tactus: qui secundum magni Alberti per totum corpus diffunditur: eo quod totum corpus ex tangibilibus constituitur. Isidorus etiam in. xj. libro Etymologiae. ca. primo: ita inquit. Tactus appellatur eo quod practet et tangat et per omnia membra vigorem suum aspergat. Nam tactu probamus quicquid ceteris sensibus iudicare non possumus. Ideo sanctus Thomas in prima parte. q. lxxvj. art. v. dicit quod alij sensus fundantur super tactum. Ad organum autem tactus requiritur quod sit medium inter contraria: que sunt calida et frigida: humida et sicca: et similia: quorum est tactus apprehensiuus. sic enim est in potentia ad contraria et potest ea sentire. Unde quanto organum tactus fuerit magis